

BESZÁMOLÓ A MAGYAR PATRISZTIKAI TÁRSASÁG XXI., AZ ÓKERESZTÉNY KULTÚRA AKTUALITÁSA CÍMŰ ORSZÁGOS KONFERENCIÁJÁRÓL

Bakonybél, 2022. június 23–25.

CSÁSZÁRNÉ GUTH BERNADETT

A Magyar Patrisztikai Társaság XXI. országos konferenciájára 2022. június 23–25. között került sor a bakonybéli Szent Maurícius Monostorban. A konferencia vezértémája az ókeresztény kultúra aktualitása volt. A körülbelül 20 perces előadásokat 10 perces vita követte.

A köszöntőt Kendeffy Gábor, a társaság elnöke, valamint Baán Izsák OSB, a monostor elöljárója tartották. Utóbbi beszédében a téma aktualitása kapcsán az atyák írásainak, gondolatainak a saját életünkre való alkalmazhatóságát emelte ki.

Az első nap első szekcióját Baán Izsák előadása nyitotta meg Kendeffy Gábor elnöklése mellett. A szerzetes atya beszédét „Bocsáss meg nekem, testvérem!” – *A testvéri kiengesztelődés gyakorlata a korai és jelenkori szerzetességben* címen tartotta meg. A perjel atya szerint a bűnbánattartás kiveszett a keresztény közösségekből, nagyon fontos tehát megnézni, hogy mit tanulhatunk a régi szerzetesektől a bocsánatkérésre vonatkozóan. Ezeknek a tanításoknak a legfontosabb üzenete, hogy a megbocsátás két szabad ember között jöhet létre, amennyiben gyakorolják az imádsággal társult együttélést, valamint az alázatot.

Másodikként Buzási Gábor *Alexandriai Philón magyar kutatástörténete* címen mondta el előadását. Ebből az adatgazdag prezentációból megtudhattuk, hogy az 1947–48-as évek korszakváltást jelentettek a Philón-kutatásban, valamint hogy milyen tipikus Philón-megközelítések szerepeltek a legjelentősebb kutatók munkáiban. A téma jelentős kutatói között tartják számon pl. Kenneth Schenket, magyar részről pedig Bollók Jánost és Visi Tamást. Kettejük nézeteltérése, vitája Philón kapcsán szintén fontos tudománytörténeti szempontból.

Ezután Pataki Elvira *Hieronymus noster redidivus. Szent Jeromos a kortárs irodalomban és képzőművészetben* című prezentációja következett. Az előadó jelentős magyar irodalmi feldolgozásokat és képzőművészeti alkotásokat vett számba,

melyeket kivetített. Említette többek között Örkény István levelét, Lászlóffy Aladár botrányos stílusú könyvét, valamint láthattuk pl. Dürer egyik Jeromos-ábrázolását és Birkás Ákos meghökkentő festményeit is.

A szünet utáni szekció Pataki Elvira elnöklésével zajlott. Az első prezentációt e sorok írója tartotta *Euagrios Pontikos tanácsai a kapcsolatokról az Eulogioshoz írott traktátus alapján* címmel. Az ELTE BTK doktorandája először röviden bemutatva az elemzett művet, majd terminológiai áttekintést nyújtott: megvizsgálta többek között a *kardia*, a *pneuma*, a *pathos*, valamint a *thymos* és az *orgé* fogalmak adott kontextusban lehetséges jelentéseit. Ezután ismertette az embertársak közötti kapcsolatok torzult formáit, melyekért a szenvedélyek tehetők felelőssé, valamint ezek helyes működését, melyben az erényeknek, főként a szeretetnek tulajdonított nélkülözhetetlen szerepet.

Scheffer Kevin doktorandusz *Az Igazság és a lélek kapcsolata a De immortalitate animae*-ben cím alatt Ágoston egyik, a lélek halhatatlanságára vonatkozó érveléséről beszélt, amely az ismeret örökkévaló voltából következett a lélek örökkévalóságára. Az előadás egyik legfontosabb mondanivalója szerint minél inkább az igazság felé fordul a lélek, annál bölcsebb lesz, amennyire pedig elfordul tőle, annál ostobább.

A szekció és az első nap utolsó előadója Kendeffy Gábor, *Ágoston és a self* címmel értekezett: a 243. levél és a 96. beszéd alapján rekonstruálta Augustinus tanítását egy nem feltétlenül mai értelemben vett self-konceptióról. Eszerint megkülönböztethetünk egy privát és egy közös selfet, a privát self a saját, múlandó javak iránti törekvési szintje, ami megakadályozza a közös, örök javak birtoklását. Tehát a közös selfből eredő közös szeretetre kell törekedni, ami mindenkit Istenhez köt.

A második nap első szekciójában Tóth Anna Judit elnökségével először Somos Róbert *Vak Didümosz magyarázatai a Zsoltárokról* című prezentációját hallhattuk. A professzor úr kiemelte az arisztotelészi logika fontosságát, az Órigenésztől való függést Didümosz magyarázatai kapcsán, valamint utóbbi defenzív és konzervatív attitűdjét. Hangsúlyozta továbbá, hogy a jelen kontextusban lényeges fogalmak közül csak az Atya és a Fiú egylényegűségét jelentő *homousziosz* terminust rögzítette az egyházatya.

A következő, *Egyházatyák a mai katekézisben. XVI. Benedek pápa homíliái az egyházatyákról (2007–2008)* című előadást Boros István tartotta. XVI. Benedek pápa atyákról szóló katekézise időrendi sorrendben 26 szerző 400 év alatt megfogalmazott lényeges tanításait elevenítette fel egy év alatt. Az előadó kifejtette, mit érthetünk az „egyházatya” és az „ortodox” fogalmak alatt, és bemutatta a katekézis szerkezetét, aminek fontos tanulsága szerint az Isten- és emberszeretet az igaz hithez vezető út.

A továbbiakban Fenyves Krisztián prezentálta a *Zsidó-keresztény, avagy rabbinikus és patrisztikus exegetikai interakció a Ter. 3. fényében* című munkáját. Először a szövegvariánsokat mutatta be, azután a lehetséges interpretációs utakat, utóbbin belül megkülönböztette a szövegmagyarázati hagyományt és a teológiai kérdések és

meghatározottságok problémaköreit. Vázolta egyebek közt Vak Didymos és Chrysostomos kommentárjait, majd kitért a *Genesis Rabbah* értelmezésére is, ezzel is közelítve egymáshoz a keresztény és a zsidó szövegmagyarázati hagyományt.

A szünet után Somos Róbert elnöklésével Imriné Erdei Ildikó *Az olvasóközpontú kritika és a kora keresztény homíliák* című előadása következett. Megtudtuk, hogy az olvasóközpontú kritika alkalmazható az Evangélium-kommentárokból is, de ez a módszer felvet bizonyos teológiai dilemmákat. Órigenész 15 (16.) zsoltárhomíliája kapcsán pl. felmerül a kérdés, hogy ki a beszélő. Az egyházatya szerint Krisztus az, de rajta keresztül, illetve általa a hívőről is szólhat a szöveg. Az ihletett olvasó számára mindig fontos, hogy először Krisztust olvassa ki a Szentírásból, és csak azután önmagát – hangsúlyozta az előadó mintegy konklúzióként.

Másodikként Bubnó Hedvig *Korabeli aktualitások Sevillai Izidor levelezésében* című előadását hallhattuk. Ebben az Izidor és tanítványa, Braulio közötti levelezésben számos, a korban aktuális, pl. az etimológiára vonatkozó téma került tárgyalásra, továbbá egyháztörténeti érdekességek, lelki-fizikai egészségre vonatkozó megjegyzések. Nagyon hangsúlyos továbbá a politikai, egyházi, dogmatikai, valamint a grammatikai és a gazdasági információk egymás közti cseréje.

Az ebédszünet utáni szekció alatt Tóth Judit elnökölt, az első előadó, Földvári Katalin pedig *Augustinus csodaleírásainak recepciója egy 18. századi osztrák mirákulumos könyv példáján* címen tartott prezentációt. Az előadótól megtudtuk, hogy az első latin nyelvű csodagyűjteményt Szent Ágoston állította össze a Kr. u. IV. században, aki fel is kereste az érintetteket. Ezután a csodák hitelességének kérdése és kritériumai kerültek szóba, majd egy XVIII. századi gyűjtemény csodaleírásaiból kaphattunk ízelítőt, főként súlyos betegségekből való, csodaszamba menő felgyógyulásokról.

A szekció második felszólalója az amerikai vendégprofesszor, David L. Dusenbury volt (*World City: Towards a New Reading of Nemesius of Emesa's De Natura Hominis*) Értelmezése szerint Nemesiosz műve az első szisztematikus vállalkozás a témában, és egy különleges világgépet tár fel, melyben a létezők hierarchikus rendben állnak. A továbbiakban az előadó a *koinónia* (közösség) és az *oikeiós* (valaminek a sajátja tétele, esetleg vonzódás) görög terminusok jelentéseit és egymáshoz való viszonyát fejtegette.

A napot Baán István *„Felbukkantak az egyházatyák” – Az ókeresztény irodalom reneszánsza a 20–21. században* című előadása zárta. Az atya számos ismert és kevésbé ismert, ám rendkívül jelentős szerző munkásságát mutatta be, mint például H. U. von Balthasar, G. Florovsky, D. Staniloae, J. Zizioulas. Említette azt a fontos tény is, hogy a patrisztikus szerzők „újjáélesztése” a neoskolasztikus H. Denzinger munkássága ellenében bontakozott ki.

A harmadik, egyben utolsó napon négy előadás hangzott el Baán István elnöklésével. Az első Vassányi Miklós volt *A Liber graduum lehetséges hatása Ál-Areopagita Dénes Egyházi hierarchiájára* című előadásával. Ebből megtudhattuk, hogy a szír

nyelvű prédikációgyűjtemény, a *Liber graduum* a haladó lelki élethez nyújt gyakorlati útmutatót, valamint hogy hasonlóságot mutat Pszeudo-Makarios homíliáival és Ál-Areopagita Dénes *Egyházi hierarchia*, valamint *Isten nevei* című műveivel. Utóbbi és a *Liber graduum* között főként az ontológiai imádság a közös pont, ami valóságos ontológiai felemelkedést jelent Istenhez.

Tóth Anna Judit előadása a *Tolkien misztikus esztétikája és a patrisztikus teológia* címet viselte. Mint megtudhattuk, Tolkien maga keresztény műként határozta meg *A Gyűrűk Urát*, annak ellenére, hogy a műben nem találhatunk erre utalást. A téma kapcsán Tóth Anna ismertette a *Gyűrűk Ura* keresztény elemeit, és a következő kérdésekre kereste a választ: hogyan viszonyuljon a mitológia a kereszténységhez? Mi a viszony az isteni és az emberi poézis között? Tartalmazhat-e a mítosz igazságot?

Perendy László *Kigúnyolni az asztrológusokat* címmel tartott előadást, amelyből először is kiderült, hogy Órigenés Genézis-kommentárja tárgyal asztrológiai témákat, és hogy az egyházatya megengedő magatartása ebben a kontextusban ironikus. Megtudtuk továbbá, hogy már a szkeptikus filozófus, Szextusz Empirikusz és Karneadész is kritizálta az asztrológusokat. Kiemelendő továbbá Philón és Tatianosz mint az asztrológia bírálói, utóbbi az asztrológiához köthető fatalizmust összeegyeztethetetlennek tartotta a kereszténységgel.

A nap és a konferencia utolsó előadásának megtartása Somodiné Dobó Katalinnak jutott, aki a „*Dominae lumen meum...*” – *avagy kiknek írta Egeria Útinaplóját a szentföldi utazásáról* címet adta bemutatójának. Az előadó szerint a levél vagy útinapló szerzője a császári család tagja lehetett, aki művét egy női csoportnak szánta, a legvalószínűbbnek pedig azt tartja, hogy az Eucheria Flavina nevet viselte.

A konferenciát Kendeffy Gábor zárta le, aki amellet, hogy méltatta azon előadók igyekezetét, akik próbáltak prezentációjukkal a konferencia vezértémájához kapcsolódni, hálóját fejezte ki a monostor szerzeteseinek, főképpen Baán Izsák perjel atyának a szívélyes fogadtatásért és vendéglátásért.